

Smittspridaren nr 3 2023

Hösten är här och vi närmar oss raskt vintermånaderna och högsäsong för spridning av de vanliga säsongssmittorna som covid-19, influensa, vinterkräksjuka och RS-virus.

Covid-19 och influensa

Antalet fall av covid-19 har ökat i Sverige de senaste veckorna och vi ser även en liten ökning de senaste två veckorna i Västerbotten. Sedan våren 2023 är det få personer som provtas och antalet fall har legat på låga nivåer under hela sommaren. Övervakningen av influensa startar vecka 40 i Sverige. Än så länge ingen influensaaktivitet att tala om i Sverige.

Sentinelprovtagare för covid-19 och influensa sökes

Sentinel är det engelska ordet för spejare och fler mottagningar behövs som kan hjälpa oss och Folkhälsomyndigheten att speja efter personer med symtom på influensa eller covid-19. Alla mottagningar och enskilda läkare i öppenvården som tar emot patienter med luftvägsinfektioner, inklusive barnkliniker, är välkomna att delta. Sentinelprovtagning hjälper Folkhälsomyndigheten med överblick av hur många med influensasyntom som har influensa eller covid-19. Proverna används även till att kartlägga vilka influensastammar som cirkulerar och för att följa effektiviteten hos vaccin och antivirala medel för att kunna upptäcka om virusen har utvecklat resistens.

De kliniker som anmält sig som sentinelprovtagare tar varje vecka näsprover från patienter med influensaliknande symtom eller akut respiratorisk infektion. Proverna skickas portofritt till Folkhälsomyndigheten för kostnadsfri analys. Klinikerna ersätts med 50 kr/prov för maximalt fem patienter per vecka. Provsvar ges för alla patienter men med reservation för fördröjning jämfört med ordinarie diagnostik. Sentinelprovtagningen ska inte användas för eller ersätta diagnostiska syften.

Läs mer och anmäl dig här: [Sentinelövervakning för influensa och covid-19 — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#)

Säsongsvaccination av covid-19 och influensa

Vaccinationsinsatsen mot covid-19 är sedan 2022 huvudsakligen en säsongsstyrd insats som förläggs inför vintern för att skapa bästa möjliga immunitet inför den period då viruset cirkulerar som mest. Inför vintern 2023/2024 samordnas vaccinationsinsatsen för covid-19 med influensavaccinkampanjen. Vaccinationskampanjen startar **7:e november** för de som rekommenderas både

covid-19 och influensavaccin eller enbart influensavaccin. Läs mer här [Rekommendation för vaccination mot covid-19 \(folkhalsomyndigheten.se\)](#) och [Vaccination mot influensa \(folkhalsomyndigheten.se\)](#).

Personer 18 år och äldre som tillhör medicinska riskgrupper (inklusive gravida) och alla som är 65 år och äldre rekommenderas samtidig vaccinering mot både covid-19 och influensa. Ett vykort med information om vaccination kommer att skickas till alla som är 65 år och äldre som bor i Västerbotten. Vaccinationen är gratis för alla som rekommenderas vaccination

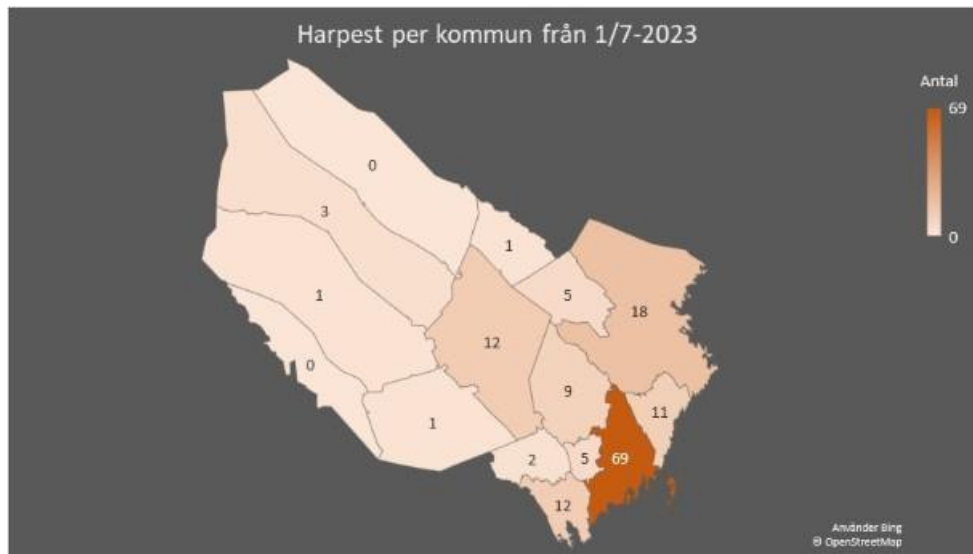
Årlig vaccination mot influensa rekommenderas även till barn från 6 månaders ålder som tillhör medicinska riskgrupper [Vaccination mot influensa \(folkhalsomyndigheten.se\)](#). Övriga grupper som rekommenderas gratis influensavaccination utöver medicinska riskgrupper och äldre är personal som arbetar inom vård och omsorg nära patienter och brukare med ökad risk för allvarlig influensa. Dessutom rekommenderas influensavaccin till hushållskontakter till personer med kraftigt nedsatt immunförsvar, gäller både barn och vuxna.

Ingen rekommendation om påfyllnadsdos mot covid-19 finns kvar för friska personer under 65 år. Alla ovaccinerade över 50 år rekommenderas däremot att grundvaccineras med en dos vaccin. Alla som är över 18 år och som själv önskar vaccination mot covid-19 kan erhålla en dos kostnadsfritt från **4 december** även om de inte omfattas av en rekommendation. Personer som inte rekommenderas influensavaccin har möjlighet att vaccinera sig från 4 december mot en kostnad av 250 kr.

Harpest

Harpest eller tularemi är en bakterieorsakad vektorburen zoonosjukdom som kan överföras mellan djur och människa. Den drabbar främst olika gnagare, men smittan kan på flera olika sätt överföras till människan, exempelvis genom myggbett eller damm förorenat med djurspillning. Inkubationstiden är kort, två till tio dygn, och symtomen varierar beroende på smittvägen. De flesta insjuknar akut med hög feber, huvudvärk och illamående. Vid smitta via insektsbett eller direktkontakt med sjukt djur, uppstår i regel ett sår lokalt, och de näraliggande lymfknutorna förstoras och blir ömma. Personer som har smittats via luftvägarna insjuknar i lunginflammation. Vid intag av smittat vatten insjuknar man även med sår i munnen och svalget. Sjukdomen behandlas med antibiotika.

Sedan 1 augusti 2023 har 150 fall av harpest diagnostiserats i Västerbotten och det ser ut att bli ett rekordår. Under hela 2022 var det 112 fall och under det tidigare rekordåret 2015 diagnostiserade 172 fall totalt i länet. De fyra senaste veckorna har en viss minskning av fall skett. Flest fall har smittort kring Umeå med omnejd, följt av Skellefteå, Lycksele, Nordmaling och Robertsfors (Figur 1). Även på nationell nivå är antalet fall av harpest högt jämfört med hur det brukar vara. De flesta sjukdomsfallen har rapporterats in från Västerbotten, Gävleborg, Dalarna och Norrbotten.

Figur 1: Antal harpestfall per kommun i Västerbotten sedan 1 juli 2023. Där smittort saknas har folkbokföringsadress använts som smittort.

Campylobacter

I Sverige har en ökning av antalet fall setts i Sverige de senaste veckorna vilket är en följd av en [ökning av positiva kycklingflockar](#). I Västerbotten ingen tydlig ökning till följd av detta. En ökning av positiva fall förväntas som en direkt följd av detta. För att minska risken att bli sjuk viktigt med noggrann handhygien vid hantering av kyckling och att arbetsbänk och köksverktyg hålls rena. För mer info se [livsmedelsverkets råd kring campylobacter](#).

Cryptosporidium

Folkhälsomyndigheten har rapporterat om en nationell ökning av fall de sista två veckorna. Störst ökning i Stockholm men fall har även setts i ett 15-tal regioner. Denna ökning har inte setts i Västerbotten ännu. Smittspårningsarbetet som Stockholm gjort pekar på inhemskt producerad färdigsköljd strimlad grönkål.

Sexuellt överförbara infektioner

Klamydia: Under januari-september 2023 diagnostiserades 534 fall i länet, vilket är i nivå med 2022. Färre fall diagnostiserades under denna period jämfört med 2019 och 2020 (se tabell på sista sidan)

[Från och med 1:a februari 2023 skickas remisser för smittspårning av klamydia i Skellefteåområdet till hudmottagningen i Umeå.](#)

Gonorré: Året 2022 anmäldes 44 fall jämfört med 9 fall 2021. Antalet fall 2022 var det högsta antal av gonorré på ett år som noterats i Västerbotten. Under januari-september 2023 har 21 personer diagnostiserats med gonorré i länet att jämföra med 31 fall under samma period 2022. Ökningen som sågs under 2022 verkar ha avtagit under 2023.

Skabb

Skabb är numera en ganska vanlig diagnos som inte ska glömmas bort vid långvarig klåda, speciellt nattlig klåda. Det finns flera olika arter av skabb, men bara en har människa som värd - *Sarcoptes scabiei* heter kvalstret som är 0,3–0,4 mm stort. Skabbdjuret gräver gångar i hudens yttersta skikt, hornlagret. Gångarna är ljusa, trådsmla, centimeterlånga och syns lättast på händer och fötter men kan ses även på andra områden på kroppen. Ibland ses små blåsor och röda knottor i anslutning till gångarna.

Smittspridning inom familjer, bland partner och på vårdenheter är vanligt förekommande. Människans skabbdjur infekterar bara människor och sprids oftast genom lite längre direktkontakt hud mot hud.

Huvudsymtomet vid skabb är svår klåda, särskilt på kvällar och nätter och beror på en överkänslighetsreaktion mot skabbdjuret eller ämnen det producerar. Vid förstagångssmitta är tiden från smitta till symtom cirka 3–6 veckor för personer med normalt immunförsvar. För äldre personer eller personer med nedsatt immunförsvar kan inkubationstiden vara upp till 10 veckor. Diagnosen ställs genom att påvisa ett levande skabbdjur. Diagnosen bör ställas av en läkare eller sköterska innan behandling inleds, eftersom klåda kan ha många andra orsaker.

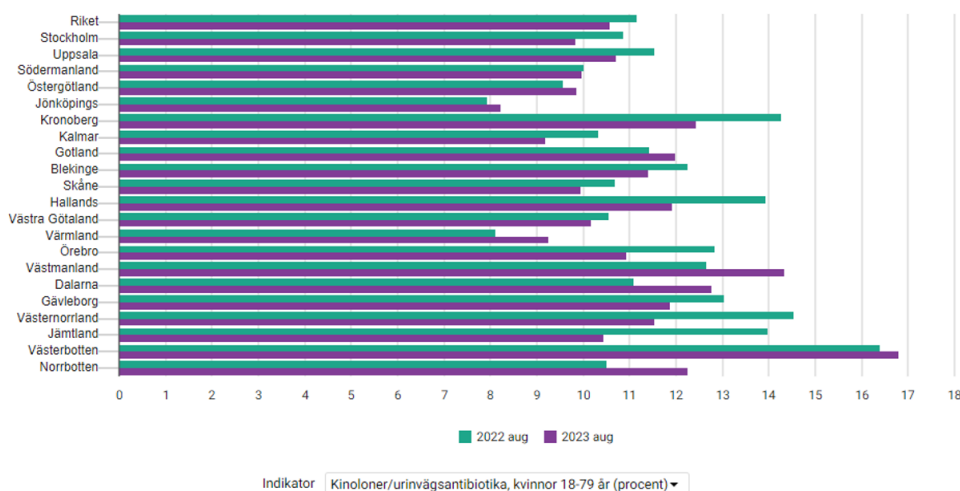
Skabb är inte anmälningspliktigt enligt smittskyddslagen. Vid förekomst inom vård och omsorg ska vårdhygien kontaktas för råd och stöd.

Strama

Antibiotikaförskrivningen ökar i landet och även i Västerbotten, länet förskrev senaste 12 månaderna 219 recept/1000 invånare. Vid en jämförelse av den senaste 12-månadersperioden ses en ökning med 9 % på riksnivå. Endast 6 av 21 regioner ligger under 250-målet under denna period.

Primärvårdskvalité/medrave är infört inom länets primärvård, där diagnoskopplad förskrivning av antibiotika kan följas över tid på respektive hälsocentral. Strama Västerbotten har satt upp 5 målindikatorer som hälsocentralerna utvärderar i sin antibiotikarapport 2 gånger/år. En av dessa målindikatorer är att bevaka ciprofloxacin förskrivningen till kvinnor med urinvägsinfektion. I Västerbotten ses en tydlig ökning i förskrivningen vid urinvägsinfektion (Figur 2) vilket är ett observandum. Länet har en 33 % ökning av ESBL (jan-september) 2023 jämfört med samma period 2022. Dessa förändringar i förskrivning och andel multiresistenta bakterier behöver ständigt bevakas och utvärderas. Det är viktigt att vi jobbar mot antibiotikaresistens och behåller vår goda följsamhet till terapirekommendationer.

Förskrivningsindikatorer för urinvägs- och luftvägsantibiotika efter region och månad. Andel recept (procent).

Figur 2: Förskrivningsstatistik av kinoloner för behandling av UVI hos kvinnor.

Bristssituationer av antibiotika är ett ständigt problem, nu under hösten har PcV (kåvepenin) varit restnoterat. Tänk på att bevaka lagerstatus av läkemedel i Fass och följ information på intranätet från Läkemedelscentrum om bristsituationer och eventuella regionlicenser. Se även stramaappen under läkemedel och bristsituationer för aktuell information.

RSV-vacciner

Folkhälsomyndigheten publicerade 21/9 riskgrupper för svår RSV-infektion och rekommendation för vaccination bland personer 60 år och äldre. Dessa gäller från 20/9-2023. Det första vaccinet mot RSV (Arexvy) blev godkänt för personer 60 år och äldre inom EU den 6:e juni 2023. Ett annat vaccin mot RSV, Abrysvo, för personer 60 år och äldre samt för maternell vaccination (vaccination av gravida) blev godkänt inom EU den 21:a augusti 2023. Ingen rekommendation gällande vaccination av gravida inför denna säsong för RSV. Utredning kring en eventuell rekommendation pågår.

Inget vaccin finns upphandlat ännu. Utifrån att inget vaccin finns upphandlat kommer regionen inte att erbjuda detta vaccin inför kommande säsong. Vaccinet finns i dagsläget endast tillgängligt via privata aktörer och bekostas av kunden själv.

Tabell 1: Statistik över några smittsamma sjukdomar diagnostiserade i Västerbotten under perioden 1 januari-30 september åren 2019-2023.

Statistik smittsamma sjukdomar diagnostiserade i Västerbotten under januari-september de senaste fem åren	2019	2020	2021	2022	2023
Mag-tarminfektioner					
Campylobacter	135	91	76	126	94
Salmonella	30	22	2	17	22
Giardia	22	25	21	26	10
EHEC	20	14	7	10	16
Cryptosporidium	10	11	2	10	6
Shigella	9	0	2	12	13
Hepatiter					
Hepatit B	21	8	7	9	9
Hepatit C	22	13	17	27	16
Sexuellt överförbara infektioner					
Klamydia	602	591	363	530	534
Gonorré	30	5	4	31	21
Inhemska zoonoser (infektioner överförda					
Harpest	45	11	17	84	156
Sorkfeber	38	6	36	131	29
Barnsjukdomar vaccinationsprogram					
Kikhosta	52	14	0	0	0
Påssjuka	2	0	0	0	1
Mässling	0	0	0	0	0
Röda hund	0	0	0	0	0
Multiresistenta bakterier					
ESBL	165	124	124	152	204
MRSA	75	59	64	72	83
PNSP	9	3	2	6	7
VRE	4	0	4	0	2
ESBL _{CARBA}	2	0	2	2	1
Invasiva infektioner (infektioner i t.ex. blod					
Pneumokockinfektion	29	13	5	25	24
Betahemolyserande grupp A streptokocker	16	12	2	5	25
Meningokockinfektion	3	2	0	1	0
Haemophilus influenzae	2	0	1	3	7
Övriga infektioner					
Covid-19	0	1053	17002	31072	1016
Influensa A	329	125	1	282	182
Influensa B	0	64	0	4	55

Vi som arbetar på Smittskyddsenheten Region Västerbotten:

Maria Marklund, smittskyddsläkare	090-785 14 00	maria.j.marklund@regionvasterbotten.se
Gunilla Persson, bitr smittskyddsläkare	090-785 20 15	gunilla.k.persson@regionvasterbotten.se
Therese Thunberg, bitr smittskyddsläkare	090-785 20 15	therese.thunberg@regionvasterbotten.se
Martin Angelin, bitr smittskyddsläkare	090-785 37 51	martin.angelin@regionvasterbotten.se
Anna Kauppi, smittskyddssjuksköterska	090-785 37 65	anna.kauppi@regionvasterbotten.se
Josefin Örnbjär, smittskyddssjuksköterska	090-785 37 49	josefin.ornbjar@regionvasterbotten.se
Denise Jarvis, Smittskyddssekreterare	090-785 13 68	denise.jarvis@regionvasterbotten.se